

УДК 631.11.005 (477)

*Ю.О. ЛУПЕНКО, доктор економічних наук, професор,
академік НААН, директор
О.В. ЗАХАРЧУК, доктор економічних наук,
завідувач відділу ринку матеріально-технічних ресурсів
М.М. МОГИЛОВА, доктор економічних наук,
головний науковий співробітник
Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»*

Наукове забезпечення техніко-технологічного оновлення аграрного виробництва в Україні

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку економіки передових країн світу характеризується високотехнологічним аграрним виробництвом при достатньо високому рівні його забезпечення виробничими ресурсами. Своєчасне оновлення основних технічних засобів гарантує стійкий економічний розвиток галузі. Достатнє, що відповідає сучасним вимогам, техніко-технологічне забезпечення сільського господарства сприяє зростанню фінансово-економічних показників і рівню конкурентоспроможності вітчизняних аграріїв. Для сільськогосподарських виробників значимість кількісних та якісних параметрів основних технічних засобів і своєчасного їх оновлення посилюється через вплив на результативність аграрного вироб-

ництва природно-кліматичних факторів. Проте в Україні залишається нерозв'язаною проблема техніко-технологічного оновлення сільськогосподарського виробництва з ряду суб'єктивних і об'єктивних причин, які потребують виявлення й пошуку шляхів їх усунення.

Важливу роль в обґрунтуванні організаційно-економічного механізму техніко-технологічного оновлення аграрного виробництва відіграє наука. Результати досліджень ННЦ «Інститут аграрної економіки» знайшли відображення у Законах України «Про систему інженерно-технічного забезпечення агропромислового виробництва України», «Про стимулювання розвитку вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу», Державній цільовій програмі розвитку українського села, у Державній цільовій програмі реалізації технічної політики в агропромисловому комп-

---

© Ю.О. Лупенко, О.В. Захарчук,
М.М. Могилова, 2017

лексі та інших нормативно-правових актів щодо розвитку техніко-технологічної бази агропромислового комплексу України.

Разом із тим роль аграрної науки у вирішенні проблем техніко-технологічного оновлення агропромислового виробництва має посилюватися. Залишається високою питома енергоємність сільськогосподарської продукції у порівнянні з провідними країнами світу; недостатньо систематизовані пропозиції щодо невідкладних заходів державної підтримки впровадження пріоритетних технологій та технічних засобів, які забезпечать нарощування обсягів виробництва конкурентоспроможної сільськогосподарської продукції за енерго-, ресурсощадними технологіями; відсутня стратегія стимулювання інвестицій в розвиток вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу; потребують наукового обґрунтування механізми підтримки створення та функціонування технологічних і техсервісних обслуговуючих кооперативів; не обґрунтовані економічно стійкі джерела фінансової підтримки техніко-технологічного оновлення сільськогосподарського виробництва; потребують подальшого розвитку форми і механізми державного сприяння техніко-технологічному оновленню та інноваційному розвитку агропромислового виробництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у розвиток методологічних та методичних засад розширеного відтворення основних і оборотних засобів, що має важливе значення для забезпечення ефективності вкладення капіталу, зокрема, наукове обґрунтування техніко-технологічного оновлення аграрного виробництва зробили такі вчені, як В. Адамчук [3], В. Андрійчук [4], Я. Білоусько [5, 16, 17], І. Бланк [6], М. Герун [12], О. Єрмаков [7], О. Захарчук [8, 11], В. Іванишин [9], І. Лукінов [10], М. Могилова [13, 17], Г. Підлісецький [15, 20], П. Саблук [18], В. Солтер [23], В. Товстопят [5, 15, 17], Дж. Р. Хікс [21] та багато інших.

Мета статті – обґрунтувати основні напрями техніко-технологічного оновлення сільськогосподарського виробництва в Україні, його моделі й механізми.

Виклад основних результатів дослідження. Нині аграрне виробництво України потребує техніко-технологічного переоснащення відповідно до рівня фондозабезпечення розвинутих країн світу. Такі процеси здійснюються в межах розширеного інноваційного відтворення галузевих технічних засобів, яке передбачає їх кількісне зростання та якісне оновлення відповідно до сучасних технологій у сільськогосподарському виробництві. Це потребує наукового обґрунтування основних засад державної технічної політики в АПК, спрямованої на забезпечення умов для системного інноваційного техніко-технологічного оновлення вітчизняного агропромислового виробництва, формування й ефективного функціонування системи інженерно-технічного забезпечення агропромислового комплексу для збільшення обсягу виробництва сільськогосподарської продукції, зниження матеріало- та енергоємності технологічних процесів, підвищення продуктивності праці, поліпшення соціальних умов сільськогосподарських товаровиробників, дотримання умов екологічної безпеки.

Велике різноманіття ґрунтово-кліматичних умов, організаційних форм господарювання й економічного стану сільськогосподарських товаровиробників зумовили різний рівень їх техніко-технологічного забезпечення, що необхідно враховувати при наданні державної підтримки з оновлення їх машинно-тракторного парку. Пріоритетними у придбанні повинні стати зернозбиральні комбайни, трактори середньої та високої потужності, ґрунтообробно-удобрювально-посівні комплекси, технічні засоби для післязбиральної обробки зернових і насіння олійних культур, обладнання для молочних та свиноферм.

Подальший розвиток агропромислового виробництва можливий за умови переведення його на інноваційну основу, обов'язковою складовою якої є оновлення матеріально-технічної бази, що уможливить, реалізувавши новітні технології, збільшити обсяги виробництва конкурентоспроможної сільськогосподарської продукції. Ускладнює розв'язання зазначеної проблеми та обставина, що після приходу провідних машинобудів-

них фірм світу на український ринок сільськогосподарської техніки низка вітчизняних заводів призупинила своє функціонування. Внаслідок цього Україна потрапила в технічну залежність від зарубіжних виробників і постачальників сільськогосподарської техніки. Частка техніки імпортного виробництва в щорічному придбанні її вітчизняного виробництва зросла протягом останніх років у грошовому еквіваленті до 80 %.

За розрахунками ННЦ «Інститут аграрної економіки» нормативна потреба в основних засобах на виробництво сільськогосподарської продукції на період до 2025 року для усіх категорій господарств визначена в обсязі 1532,7 млрд грн при фактичній наявності вартістю 523,3 млрд грн. Зокрема, потреба в машинах та обладнанні становить 384,3 млрд грн на 2020 рік і 517,4 – на 2025-й, а їхня фактична розрахункова вартість – 163,6 млрд грн (табл.).

Нормативна потреба в основних засобах на виробництво сільськогосподарської продукції на 2020 та 2025 роки, млрд грн

Основні засоби	Сільськогосподарські підприємства		Домогосподарства в сільській місцевості		Усі категорії господарств	
	2020	2025	2020	2025	2020	2025
Будівлі, споруди, передавальні пристрої	382,6	488,3	157,8	201,4	540,4	689,7
Машини та обладнання	272,1	347,2	112,2	143,2	384,3	517,4
Транспортні засоби	59,5	76,0	24,5	31,3	84,0	107,3
Продуктивна худоба	41,6	53,2	17,2	21,9	58,8	75,1
Багаторічні насадження	8,5	10,9	3,5	4,5	12,0	15,4
Вимірювальні прилади, інвентар, інструменти й ін.	85,9	109,5	35,5	45,3	121,4	154,8
Всього	850,2	1085,1	350,7	447,6	1200,9	1532,7

Джерело: Розрахунки науковців ННЦ „Інститут аграрної економіки”.

Фондоозброєність праці та фондооснащеність угідь у сільському господарстві України нижче відповідних показників у Великобританії, Польщі, Білорусі й Росії: у цих країнах в 1,6–15,6 рази більше основних виробничих засобів із розрахунку на 100 га угідь.

У 2015 році порівняно з 2010-м в аграрних підприємствах України спостерігається спад забезпеченості різними видами техніки (в межах 10–20 %), який поступово компенсується зростанням потужності самохідної техніки та продуктивності начіпного обладнання. Так, у 2015 році середня потужність двигуна трактора становила 94,1 кВт проти 83 кВт у 2010 році й 64,7 кВт у 2000 році.

Простежується тенденція до зростання рівня технічного оснащення особистих селянських господарств, переважно за рахунок міні-тракторів та мотоблоків китайського походження. Разом із тим порівняно з фермерськими господарствами Польщі, в яких на 1 трактор припадає 9,4 га, в домогосподарствах України – 21,2 га.

При певних позитивних явищах техніко-технологічного оновлення вітчизняного аг-

рарного виробництва його рівень залишається недостатнім, що зумовлено рядом проблем, зокрема фінансовими проблемами сільгоспвиробників і проблемами ринку сільськогосподарської техніки.

У процесі техніко-технологічного переоснащення аграрного виробництва дедалі зростаючого значення набувають власні фінансові ресурси суб'єктів господарювання – прибуток та амортизація. Вагомість цих чинників підтверджують дані групувань 8266 сільськогосподарських підприємств за обсягами грошових потоків (сумарно прибуток і амортизаційні відрахування) з розрахунку на 1 га угідь та відповідні їм обсяги придбання основних засобів.

Починаючи з прибуткових підприємств, чітко простежується пряма залежність оновлення основних засобів від власних грошових потоків. Так, підприємства з рівнем одержаного прибутку й амортизаційних відрахувань до 500 грн із розрахунку на 1 га сільськогосподарських угідь придбали нових основних засобів на суму 94 грн із розрахунку на 1 га угідь, а з більше 1000 грн – відповідно

1192 грн. Подібні залежності характерні також для групувань за сумою прибутку, амортизаційних відрахувань і державної підтримки. Не відповідає загальному характеру залежності придбання основних засобів у збиткових підприємствах. При суттєвих від'ємних грошових потоках обсяги придбання основних засобів з розрахунку на 1 га сільськогосподарських угідь майже на рівні прибуткових підприємств із грошовими потоками в обсязі від 0,1 до 2000 грн з розрахунку на 1 га угідь. Таке явище можна пояснити активізацією капіталовкладень у цих підприємствах.

Фінансову основу для здійснення оновлення матеріально-технічної бази становить

прибуток. У ринкових умовах роль прибутку незмірно зростає, забезпечуючи підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства спрямуванням прибутку на заходи з посилення сильних конкурентних елементів та усунення слабких сторін. У тому випадку, коли рівень фондооснащеності сільськогосподарських угідь і фондоозброєності праці гальмує випуск конкурентоспроможної продукції, прибуток має направлятися на розвиток матеріально-технічної бази підприємства. Значимість прибутковості сільськогосподарської діяльності в техніко-технологічному оновленні галузі підтверджують дані рисунка 1.

Рис. 1. Вплив фінансових результатів підприємств галузі сільського господарства на обсяги придбання сільськогосподарської техніки

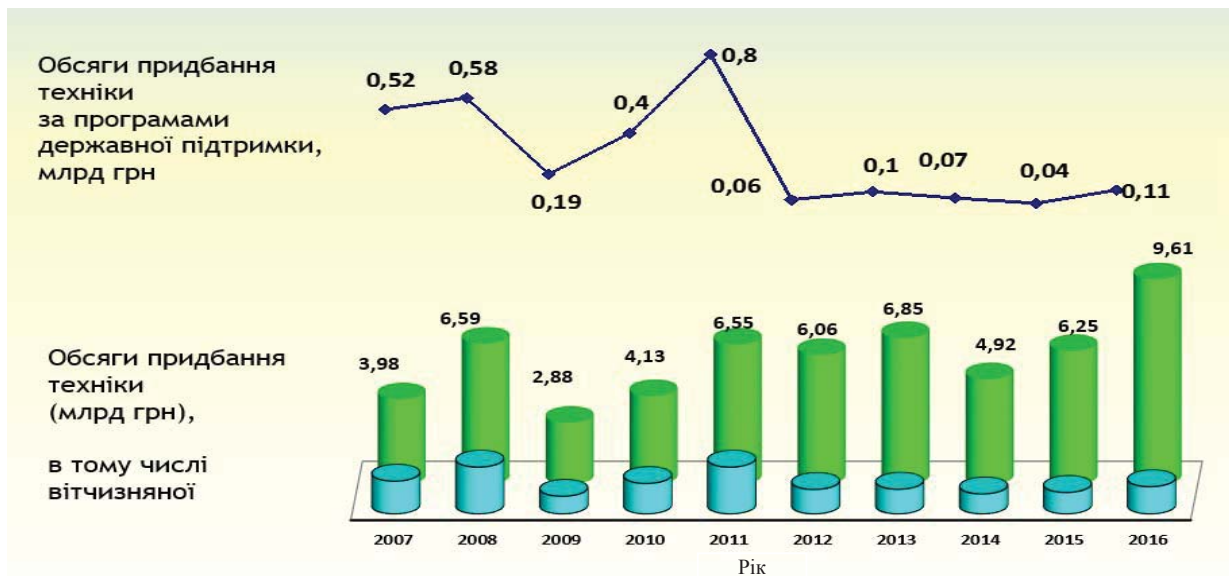
Джерело: Розраховано за даними статистичних збірників «Статистичний щорічник України» і «Сільське господарство України» та оперативною інформацією Мінагрополітики України за відповідні роки.

Однак через інфляційні процеси й накопичений диспаритет цін на сільськогосподарську продукцію в аграрних підприємствах України, незважаючи на позитивну тенденцію до зростання фінансових результатів і рентабельності їх операційної діяльності, потенційна здатність до самофінансування оновлення машинно-тракторного парку залишається проблематичною.

Світовий та вітчизняний досвід доводять необхідність державної підтримки сільгоспвиробників, передусім їх матеріально-технічного забезпечення. Проте в Україні частка інвестицій в основний капітал сільського господарства за рахунок коштів держав-

ного бюджету надзвичайно мала й у 2003–2015 роках не перевищувала 4,6 % із тенденцією до зниження, зокрема в 2010–2015 роках – не більше 1,8 %.

З-поміж існуючих форм і видів бюджетного фінансування оновлення матеріально-технічної бази сільськогосподарських підприємств слід виділити механізми державної підтримки техніко-технологічного пероснащення аграрного виробництва. На рисунку 2 чітко простежується тенденція зростання загальної закупівлі сільськогосподарської техніки в Україні при збільшенні обсягів державного фінансування придбання машин та обладнання для АПК.

Рис. 2. Загальні обсяги придбання сільськогосподарської техніки в агроформуваннях України та його державна підтримка *

Джерело: Розраховано за даними Мінагрополітики України «Оперативна інформація щодо придбання сільськогосподарської техніки» за відповідні роки.

Державна підтримка техніко-технологічного переоснащення аграрного виробництва позитивно позначилася на закупівлі вітчизняної техніки, на яку поширюється дія державних програм. При зростанні бюджетного фінансування придбання технічних засобів для АПК збільшувались обсяги купівлі вітчизняної техніки та їх частки в загальних закупівлях. Суттєве скорочення бюджетного фінансування оновлення основних засобів у сільському господарстві призвело до зниження обсягів закупівлі аграріями галузевих технічних засобів, у тому числі вартісних обсягів і питомої ваги купівлі машин та обладнання вітчизняного виробництва.

Важливо, що державна підтримка виконує не лише пряму функцію фінансування закупівель засобів виробництва, а й роль стимулятора інвестиційних процесів. Стимулююча функція виявляється в активізації сільськогосподарськими підприємствами власних фінансових ресурсів для оновлення основних виробничих засобів. Так, у 2008, 2010 та 2011 роках кожна додаткова гривня державної підтримки сприяла активізації 0,9–2,3 грн власних джерел фінансування на придбання сільськогосподарської техніки вітчизняного виробництва, бо дія державної підтримки поширюється саме на неї. При скороченні обсягів державної підтримки обсяги купівлі технічних засобів за власні кошти аграріїв зменшилися на 0,4–5,3 грн у роз-

рахунку на 1 грн зменшення державної підтримки. Винятком із загальних тенденцій були 2006, 2007 та 2013 роки. Зокрема, в 2006 році при зменшенні державного фінансування техніко-технологічного переоснащення сільського господарства обсяги придбання техніки за власні кошти зросли майже удвічі. Тоді як для 2007 і 2013 років характерна ситуація незначного зменшення інвестування власних фінансових ресурсів в оновлення машинно-тракторного парку при зростанні обсягів державної підтримки. У даному випадку вплинули інші чинники, зокрема ціновий фактор.

Основними механізмами державної підтримки встановлено: пільгові кредити; надання техніки в лізинг лізинговими компаніями, діяльність яких фінансується за рахунок бюджетних коштів; часткова компенсація вартості придбання складної техніки; регіональні програми, програми підтримки фермерських господарств.

Однак, при значимості державної підтримки техніко-технологічного оновлення аграрного виробництва, її рівень залишається досить низьким. За період з 2005 по 2016 рік частка придбання сільськогосподарської техніки за програмами державної підтримки зменшилася з 20,3 до 1,0 % від загальної суми купівлі техніки. Фінансування видатків на техніко-технологічне оновлення в бюджеті Мінагрополітики скоротилось із

1289,2 млн грн у 2011 році до 294,6 млн грн у 2016-му.

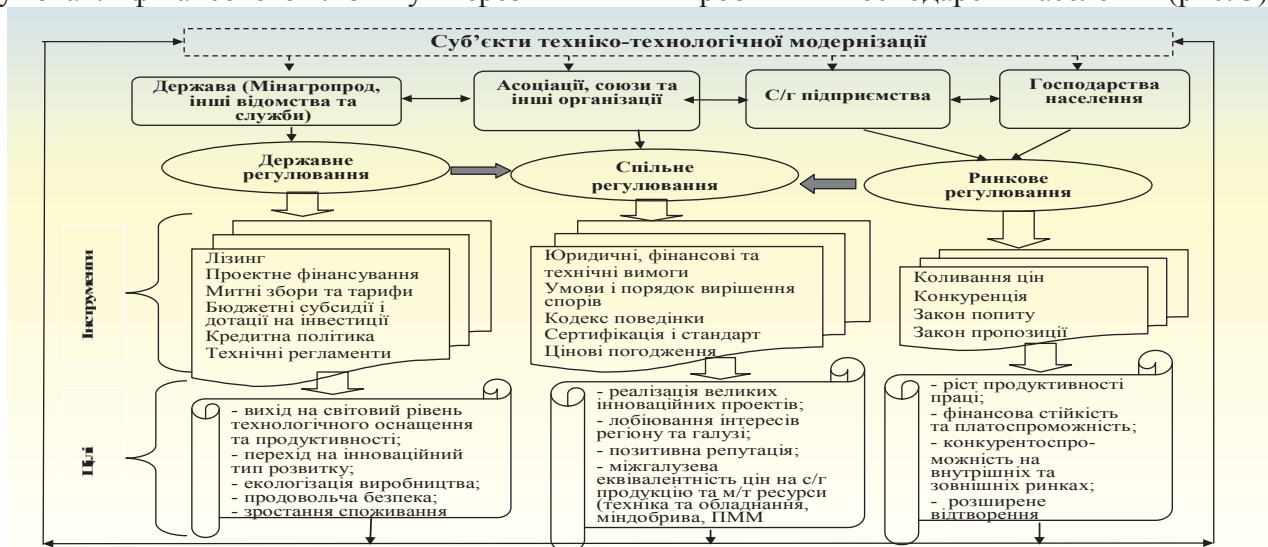
За останні 11 років у кращому випадку лише одне із семи підприємств, що займаються рослинництвом, могли купити трактор на умовах бюджетного фінансування його придбання. З поступовим розвитком ринку надання послуг щодо виконання сільськогосподарських робіт деякі підприємства віддають перевагу таким послугам замість придбання власних основних засобів. За результатами проведеного нами опитування – це підприємства з площею сільськогосподарських угідь до 50 га. Без урахування таких невеликих підприємств лише одне із трьох мало можливість купити трактор на умовах державної підтримки. За 11 років за програмами державної підтримки придбано один зернозбиральний комбайн із розрахунку на 21 підприємство з посівами зернових і зернобобових культур (на 9 підприємств з площею посівів понад 50 га). Гірша ситуація склалася у тваринництві, що показують дані щодо придбання кормозбиральних комбайнів, обладнання для великої рогатої худоби і свиней на пільгових умовах.

Враховуючи рівень прибутковості агропромислового виробництва, сільгоспвиробникам не обійтися без державної підтримки у вирішенні питання техніко-технологічного оновлення, яку держава може надавати на умовах: фінансового лізингу через НАК

«Укragролізинг», часткової компенсації вартості техніки й здешевлення кредитів, пільгового оподаткування виробників техніки на етапі освоєння виробництва нової продукції та інших преференцій на вітчизняному ринку техніки.

Техніко-технологічному оновленню машинно-тракторного парку сільгоспвиробників розвинутих країн суттєво сприяє агролізинг. Про його зростаючу роль в Україні доводить збільшення частки договорів фінансового лізингу, що припадає на сільське господарство – з 8,2 % у 2008 році до 25,2 % у 2015-му. Однак сучасна система агролізингу в Україні не забезпечує очікуваного ефекту в оновленні технічних засобів аграрних підприємств на відміну від країн з розвиненим ринком лізингових послуг. Високі відсоткові лізингові ставки, державне фінансування придбання виключно вітчизняної техніки, значний обсяг необхідної документації не сприяють активному використанню агролізингу.

З урахуванням викладеного, науковці ННЦ „Інститут аграрної економіки” розробили структурно-логічну модель техніко-технологічної модернізації сільського господарства, що включає взаємодію державного, спільного й ринкового регулювання модернізації аграрного сектора економіки України за участі державних органів, бізнесу, професійних об'єднань, сільгосптоваровиробників і господарств населення (рис. 3).

Рис. 3. Структурно-логічна модель техніко-технологічної модернізації сільського господарства України

Джерело: Власні розробки.

Реалізація зазначеної моделі потребує підвищення дохідності агроваровиробників, розширення використання різних механізмів державної підтримки техніко-технологічної модернізації, імпортозаміщення та інших, що відповідають поточним потребам аграрної економіки. Результатом запровадження розробленої вченими Інституту аграрної економіки структурно-логічної моделі стане прискорення техніко-технологічної модернізації сільського господарства, підвищення конкурентоспроможності вітчизняної сільгосппродукції й розв'язання проблем продовольчої безпеки.

Висновки. В нинішніх умовах сільське господарство потребує прискореного оновлення сільськогосподарського виробництва. Існуючі механізми та рівень доходів сільськогосподарських товаровиробників поки що не в змозі забезпечити необхідні темпи такого оновлення. З метою розв'язання наявних проблем цієї сфери доцільно:

розширити стимулювання техніко-технологічного розвитку підприємств АПК за допомогою реалізації бюджетних програм державної підтримки сільського господарства;

створити сприятливі умови для організації спільних підприємств сільськогосподарського машинобудування й ліцензійного ви-

робництва іноземних зразків техніки на території України;

запровадити нову ефективнішу модель розвитку агролізингу, спрямовану на прискорення техніко-технологічного оновлення галузі;

розширити мережу сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів спільного використання сільськогосподарської техніки для господарств населення;

підвищити дієвість системи інженерно-технічного забезпечення сільського господарства, зокрема за рахунок удосконалення її організації та управління;

запровадити практику постійної переоцінки основних засобів сільського господарства при застосуванні прискореної амортизації.

Реалізацію зазначених пропозицій забезпечить застосування науково обґрунтованої структурно-логічної моделі техніко-технологічного оновлення агропромислового виробництва України, що включає організаційні засади модернізації матеріально-технічної бази сільськогосподарського виробництва на різних рівнях і складові механізми її фінансового забезпечення й передбачає відповідні взаємозв'язані інструменти державного, ринкового та спільного регулювання.

Список використаних джерел

1. Закон України „Про стимулювання розвитку вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу” від 07.02.2002 р. № 3023 [Електронний ресурс] //zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3023-14.
2. Закон України „Про систему інженерно-технічного забезпечення агропромислового комплексу України” від 05.10.2001 р. № 2658 [Електронний ресурс] //zakon4.rada.gov.ua/laws/show/229-16.
3. *Адамчук В. В.* Сучасний стан та перспективи кадрового та наукового забезпечення галузі механізації сільського господарства / В. Адамчук, В. Булгаков // Техніко-технологічні аспекти розвитку та випробування нової техніки і технологій для сільського господарства України: зб. наук. пр. – 2011. – Вип. 15(29). – С. 20–29.
4. *Андрійчук В. Г.* Економіка підприємств агропромислового комплексу: підручник / В. Г. Андрійчук. – К. : КНЕУ, 2013. – 780 с.
5. *Білоусько Я. К.* Удосконалення техніко-технологічного оснащення аграрного виробництва / Я. К. Білоусько, В. Л. Товстопят. – К. : ННЦ ІАЕ, 2012. – 60 с.
6. *Бланк І. А.* Управление формированием капитала / И. А. Бланк. – К.: "Ника-Центр", 2000. – 512 с.
7. *Єрмаков О. Ю.* Ресурсно-технічне забезпечення сільськогосподарських підприємств : моногр. / О. Ю. Єрмаков, Н. І. Труш. – К. : ЦП «Компринт». – 2012. – 174 с.
8. *Захарчук О. В.* Проблеми матеріально-технічного забезпечення сільськогосподарських підприємств України / О. В. Захарчук // Економіка АПК. – 2014. – № 7. – С. 92–99.
9. *Іванишин В. В.* Організаційно-економічні засади відтворення і ефективного використання технічного потенціалу аграрного виробництва: моногр. / Іванишин В. В. – К.: ННЦ ІАЕ, 2011. – 350 с.
10. *Лукинов І. І.* Воспроизводство и цены : моногр. / И. И. Лукинов. – М. : «Экономика», 1977. – 432 с.
11. Матеріально-технічне забезпечення сільського господарства України: посіб. / [Лупенко Ю. О., Захарчук О. В., Вишневецька О. В. та ін.]; за ред. Ю. О. Лупенка та О. В. Захарчука. – К. : ННЦ ІАЕ, 2015. – 144 с.
12. Методичні рекомендації з обґрунтування нормативної потреби основних засобів на виробництво сільськогосподарської продукції / [Захарчук О. В., Герун М. І., Моголова М. М. та ін.] – К.: ННЦ ІАЕ, 2014. – 60 с.
13. *Моголова М. М.* Основні засоби сільськогосподарських підприємств : стан, оцінка, відтворення : моногр. / М. М. Моголова. – К. : ННЦ «ІАЕ», 2016. – 404 с.

14. Олійник О. В. Державна підтримка матеріально-технічного забезпечення аграрних підприємств / О. В. Олійник, Т. В. Калашникова // – Економіка АПК. – 2012. – № 7. – С. 95–100.
15. Підлісецький Г. М. Матеріально-технічна база аграрного виробництва: стан та проблеми відтворення / Г. М. Підлісецький, В. Л. Товстопят, А. В. Бурилко // Агроінком. – 2008. – № 5–6. – С. 34–39.
16. Проблеми реалізації технічної політики в агропромисловому комплексі / [Білоусько Я. К., Бурилко В. О., Галушко В. О. та ін.]; за ред. Я. К. Білоуська. – К.: ННЦ ІАЕ, 2007. – 216 с.
17. Розвиток ринку сільськогосподарської техніки / [Білоусько Я.К., Товстопят В. Л., Моголова М. М. та ін.] – К.: ННЦ ІАЕ, 2008. – 132 с.
18. Саблук П. Т. Ціновий паритет в АПК як економічна основа техніко-технологічного переоснащення сільськогосподарського виробництва / П. Т. Саблук, М. М. Моголова // Техніко-технологічні аспекти розвитку та випробування нової техніки і технологій для сільського господарства України : зб. наук. пр. / ДНУ «Український науково-дослідний інститут прогнозування та випробування техніки і технологій для сільськогосподарського виробництва імені Леоніда Погорілого» (УкрНДПВТ ім. Л. Погорілого); Редкол.: В. Кравчук (гол. ред.), М Луценко та ін. – Дослідницьке, 2014. – Вип. 18 (32), кн. 1. – С. 29–38.
19. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року / [за ред. Лупенка Ю. О., Месель-Веселяка В. Я.]. – [2-г вид., перероб. доп.] – К.: ННЦ ІАЕ, 2012. – 218 с.
20. Формування ринків матеріальних ресурсів АПК; за ред. Г. М. Підлісецького. – К.: ІАЕ УААН, 2001. – 428 с.
21. Хикс Дж. Р. Стоймость и капитал; пер. с англ. / Общ. ред. и вступ. сл. Р. М. Энтова. / Дж. Р. Хикс. – М.: Издательская группа «Прогресс», 1993. – 488 с.
22. Modern Machines In Agriculture [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.befarmex.com/files/292_Chapter%20N.2%20MODERN%20MACHINES%20IN%20AGRICULTURE%20-%20SPAIN.pdf.
23. Salter, W. E. G. Productivity and Technical Change / W. E. G. Salter // Journal of Farm Economics. – 1961. – Vol. 43, No. 1 (Feb., 1961). – P. 160–163.

Стаття надійшла до редакції 05.05.2017 р.

Фахове рецензування: 06.05.2017 р.

*

УДК 338.24:338.43

*М.І. ПУГАЧОВ, доктор економічних наук, професор,
член-кореспондент НААН, заступник директора
Національний науковий центр
«Інститут аграрної економіки»*

Аграрний сектор економіки України в умовах інституційних змін

Постановка проблеми. Аграрний сектор є одним із найважливіших у національній економіці. Використовуючи свій значний потенціал, аграрний сектор України в останні роки демонструє стабільну позитивну динаміку і дедалі більше нарощує обсяги виробництва сільськогосподарської продукції. Практично завершилося формування

структури виробництва та системи його організації в процесі змін інституційного середовища. Подальший розвиток галузі потребує наукового прогнозу, обґрунтування пріоритетних заходів державної політики для забезпечення підвищення ефективності й конкурентоспроможності сільськогосподарського виробництва та продовольчої безпеки держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням розвитку аграрного сектору

© М.І. Пугачов, 2017